

zoo rusteloos
Schrift kent
kan bestaan
aag een paar
ij dat zeggen
in Zaligmaker
oeld zijn: als
des geloofs
nders willen
zeggen willen
nu geloof ik
In 't laatste
en de waar-
Evangelie, die
uw schrijven
doet, dat ze
eld kon zijn
der terug.

de eerste vraag
d een verbro-
fferande zijn,
deze zijn, de
worden; doch
lig is hij het
n het genade-

waar, dat we
ts van onzen
er wel waar-
ing en versta-
is ook zelf te
mogen dat de
ar zoo maken
met God tot
ze al gunstig
llen kan. Zoo

oordeel, ter-
unen rusten,
we in dézen
ker niet lang
et zondebesef
reigt ons een
en verbroken-
genoeg zullen
toeg, gemeten
ardigheid der
n het berouw
gevoel, en er
kwamen aan
nize ziel dan
vertroostingen
s de vrijmoe-

waarschuwen,
noot buiten
Woord wordt
vastgesteld,
n hij zal ook
en aanleg is,
jn. Met name
ere reeds in
n ons begon
dekte, of ons
ld, plotseling
p. Bij Petrus
geheel anders
ulus dan bij
ising van uw
bewogenheid
le beslistheid
an de zonde

oezemzonden
a bevorderen,

gn psalmzin-
waard waren

sling, wilden
den bescher-
„Je Maintien-
over zich de
otende incar-
us II heette
n vorst, die
rheid en be-
tijdgenooten
eft weten te
intische aue-
de vensters
itehall heeft
ord, en aan
van „vader
a voor deze
est hat pen-
schilder Van
hermde kun-
n, waarin hij
rlijke figuur,
hij aan het
in den „mar-
ham als den
bevestigen of
gingen spre-
harlie, de
den Engel-
ten“ *) hope-

er Stuarts.

omdat men dan als 't ware zelf den weg voor God wil openen. Ongetwijfeld kan dat, zooals het bestriden van elke zonde dat kan. Laat ons goed verstaan, dat het strijden tegen eenige zonde op zichzelf nooit eigengerechtig is of eigengerechtig maakt, maar het alleen wordt door de eigengerechtigheid die er voornamelijk in ons hart is; en dat we, als we er ons op betrapten, niet den strijd tegen de zonde moeten staken, maar hem biddend moeten voeren óók tegen de zonde van eigengerechtigheid.

Die zou er stellig bij ons zijn, zoo we de zonde in ons bestreden, om onzen God het werk uit de handen te nemen, om ons geschikte voorwerpen voor zijn genade te maken, of om die genade te verdienen.

Maar van zulk een eigengerechtigheid is er geen sprake, als we ons tegen de zonde keeren uit het besef, dat ze den Geest Gods bedroeft en zijn werk in onze ziel tegenstaat.

Intusschen het verblijdt me, dat God voor dezen klip uwe oogen opende. Als ge er tegen waakt en bidt, zult ge eraan ontkomen.

Uw derde vraag: „Kan ook de vrees voor de eeuwige straf uitdrijven tot God, zoodat het overtreden tegen God niet op den voorgrond staat?“ Ook op die vraag moet het antwoord bevestigend luiden. Het is inderdaad mogelijk, dat alleen oppervlakkige vrees voor de straf, zonder hartelijk leedwezen over de zonde om Gods wil, tot gebed om vergeving drijft. De Farao van Mozes' dagen is daarvan een welsprekend bewijs. We mogen ons daarom wel ernstig beproeven, of we in het zoeken van vergeving enkel door vrees of ook door droefheid gedreven worden. In het oprechte berouw over de zonde ontbreekt de laatste nooit.

Maar — en daarom sprak ik daareven van „enkel door vrees, of óók door droefheid“ — we zouden ons vergissen, zoo we meenden, dat de droefheid om 's Heeren wil, de vrees voor strafte buiten-sloot. De Schrift leert geheel iets anders. Denk aan David's bede in Psalm 6 en Psalm 143: „Heere straf mij niet in uw toorn“ en „Ga met uwen knecht niet in het gericht“. En is het niet juist met het dreigend gericht, dat de Heere in Zijn Woord rusteloos tot veroortmoediging en bekeering dringt?

't Zou onnatuurlijk zijn, als het anders was; en genade is nooit onnatuurlijk.

Wat méér zegt, het zou in strijd zijn met het feit, dat het Gods Wet is, waardoor we aan onze schuld en ellende ontdekt worden. Want de Wet Gods eischt wel liefde tot onzen God boven alles, maar ze eischt niet minder, al is het in ondergeschiktheid aan deze, liefde tot onszelf. En zondigend vergripen we ons zoowel aan onszelf als aan het recht en de eere Gods. Het is dan ook niets dan een verzinsel van „overgeestelijkheid“, wat men in sommige kringen, tot groote verwarring en schade van zoekende zielen, leert, dat een berouw, waarbij men zich niet uitsluitend om het recht en de eere Gods, maar ook om eigen zaligheid bekommert, niet het echte is.

De Apostelen hebben den stokbewaarder te Filippi, op zijn vraag: „wat moet ik doen, om zalig te worden?“ niet bestraft over zijn zelfzucht, maar geantwoord: „Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden“. En onze Heidelbergse schroomde niet, het stuk der verlossing in te leiden met de vraag: „Aangezien we dan, naar het rechtvaardig oordeel Gods, tijdelijke en eeuwige strafte verdienen hebben, is er eenig middel om deze straf te ontgaan en weer tot genade te komen?“

Méér dan we zelve vermoeden, werkt, bij oprecht berouw, in de vrees voor de straf van stonde aan de droefheid om Gods wil. De vrees

loos geslagen was, en niemand meer in ernst dacht aan een herstel van dat heillooze huis, toen bleef toch in Schotland en Engeland een litterair Jakobisme voortleven, dat zelfs een Sir Walter Scott in zijn „Lay of the Last Minstrel“ van Cromwell en de zijnen doet spreken als van de „bigots of the iron time“, de bekrompen ijverars van den ijzeren tijd.

De aversie van den doorsnee-Engelschman tegen Cromwell was hierom zoo groot, omdat Cromwell bij hem gold als de bij uitstek representatieve figuur van het Puritanisme in zijn meest ongunstige openbaring: alle onaangename herinneringen, die ze hadden aan de ijzeren heerschappij der Puriteinen, werden op rekening van Cromwell, den Aarts-Puritein, geschreven; de fouten der extremisten waren Cromwell's fouten; de ongerechtigheden der onheilige en ongerechte meelopers in den grooten strijd waren Cromwell's ongerechtigheden.

Er waren huichelaars in de gelederen der Puriteinen — elke hooge en nobele zaak heeft ze, en ze vallen des te meer op als de zaak, waaraan ze zich schijnbaar hebben gegeven, den naam des Heeren over zich heeft uitgeroepen —; dus waren de Puriteinen huichelaars, dus was Cromwell, de Aarts-Puritein, een aartshuichelaar.

Achttien niet de extremisten onder de Puriteinen het een zonde om op jacht te gaan, om schaaak te spelen, „lovelocks“ te dragen, stijfsel in een kraag te doen, Kerstpudding te eten, op het Kerstfeest het huis met hulst te versieren, Spenser's „Faerie Queene“ te lezen, muziek te maken? Hoe hadden juist dergelijke dingen de menschen verbitterd, hoe waren ze het Puritanisme gaan be-

komt dan immers op uit het besef van tegen God gezondigd en Zijn oordeel verdiend te hebben. En langzamerhand zal zich, naast de vrees, de droefheid naar God, krachtiger doen gelden.

Waak er daarom voor, dat ge den prikkel der vrees bij u niet afstompt, maar geef er u daarbij rekenschap van, hoe schrikkelijk een krenking van het recht en van de liefde Gods de zonde moet zijn, dat de Heere er zulk een straf aan verbond.

Hiermee meen ik uw drie vragen beantwoord te hebben.

In een volgend nummer hoop ik u bescheid te geven op den overigen inhoud van uw brief.

V.

K. F.

Correspondentie. A. B. te R. Uw vraag is voor den persoon in kwestie een zeer gewichtige; doch ze is van te persoonlijk en te teederen aard, en eischt ook teveel kennis van de personen die er in betrokken zijn, om hier beantwoord te kunnen worden. Het veiligst spreekt men over dergelijke moeilijkheden met 'n Leraar. Algemeene wenken kan ik natuurlijk geven. Wenscht u die, zend me dan uw adres.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Ontwerp-Stembusprogram.

II.

De inleiding, welke in dit ontwerp aan het Program van Actie voorafgaat, is iederen Gereformeerde uit het hart gegrepen.

Het zou jammer zijn, indien wij dit gedeelte niet woordelijk citeerden.

Het Centraal Comité oordeelt, dat niet minder dan in 1922 vaststaat de noodzaak van het voeren eener zuivere beginselpolitiek en dat niet minder dan toen besef wordt, dat daarvoor vereischt is: een vaste grondslag en een onwankelbare overtuiging.

Die vasten grondslag voor politieke actie vindt de A.-R. Partij in haar Program van Beginselen, waarin beginselen van Staatkundig beleid in het onveranderlijk Woord Gods vervat, tot uitdrukking zijn gebracht.

En die onwankelbare overtuiging kan slechts worden in de wetenschap, dat Gods raad bestaat van eeuwigheid tot in eeuwigheid; dat Zijn bestuur over alles gaat; dat Hij de menschen en de volken naar Zijn vast voornemen tot de bestemming voert, die Hij hun heeft gesteld; dat het eind van al Zijn werken Hem rechtvaardigen en verheerlijken zal.

Naarmate de grondslagen van het natuurlijke leven, het gezin en het gezag, meer blootstaan aan aanvallen van den geest, die alle Gods ordeningen wil verzwakken en ontbinden, spreekt onze Partij, in diep besef van eigen onbekwaamheid en ontrouw, maar in het vertrouwen op Hem, wiens kracht in zwakte volbracht wordt, in heilige bezieling het voornemen uit, om pal te staan in den strijd voor Zijne ordeningen en om te lijveren voor de beveiliging van de Christelijke grondslagen van ons maatschappelijk en staatkundig leven.

Dat is de taal, die in den bloeitijd van de anti-revolutionaire partij nooit naliet bezielend te werken.

Dat is de taal, die wij ook beden noodig hebben, om weer de oude bezieling over ons te voelen komen.

Principieele politiek!

Het Gereformeerde volksdeel snakt er naar.

Trouwens ligt daarin het behoud der anti-revolutionaire partij, gelijk in het algemeen van de christelijke partijen.

schouwen als de somberste aller levensopvattingen! Ze vergaten, dat de Puritein Milton stukken had geschreven voor privé-tooneelvoorstellingen, en dat Cromwell, — 't is heus met de officiële stukken te bewijzen —, van muziek hield, en zelfs (!) van een onschuldige grap. Oliver, anders gezegd Old Noll? Onmogelijk! Van hem ging immers al die narigheid in hoofdzaak uit! Had hij ook niet de schouwburgen laten sluiten, hij, de sombere hater van alle vreugd? En men vergat, dat de schouwburgen reeds gesloten waren in 1642, toen Cromwell's invloed betrekkelijk nog onbelangrijk was, terwijl hij het juist was, die tijdens zijn Protectoraat in 1656 aan Sir William Davenant verlof gaf zijn Italiaansche Opera in Londen te mogen vestigen, waardoor feitelijk de ordoonantie van 1642 in beginsel op zij geschoven werd. Het was Cromwell's verwoede tegenstander, de Presbyteriaan Fyenne, die zoo fel gesageerd had tegen tooneelspelers als „dienaren van Satan“, tegen schouwburgen als „kapellen des duivels“, tegen kaartspel, tegen muziek en tegen valsche haar. Maar het Engelsche volk zag slechts de reusachtige, allesbeheerschen- de figuur van Cromwell; niet zooals hij werkelijk was; de lijdende, strijdende held, die worstelde voor Engeland's godsdienstige en staatkundige vrijheid, — doch als de sombere kolossus, die zijn schaduw over het heele land uitbreidde en aan „Merry Old England“ bijkans den adem benam.

En hoe is Cromwell's arbeid en stroven beoordeeld in het altijd — vooral in de zeventiende eeuw — „nagal „Puriteinsche“ Nederland? Ik vrees van zeer onbillijk. Hoe lang is het geleden, dat op meer dan één onzer scholen Cromwell nog werd voor-

Beroof onze politiek van haar principieën en wij zijn liberalen, zoo niet erger, geworden.

Wel hoort men van verschillende kanten beweren, dat de tijd der beginselen nu voorbij is. Dat we nu zaken moeten doen.

Maar hoe?

Hebben we het dan al zoover gebracht, dat onze beginselen algemeen zijn aanvaard en ook in ons staatkundig leven de rechte toepassing is gebracht?

Wie dat zou durven staande houden, kan niet een der onzen zijn.

Want van tweeën een.

Of hij kent onze beginselen niet.

Of hij kent de werkelijkheid niet.

Bovenaangehaalde inleiding waarschuwt zoo kostelijk, dat de Christelijke grondslagen van ons maatschappelijk en staatkundig leven vooral in onze dagen gevaar lopen.

Men kan er nog bijvoegen, dat die Christelijke grondslagen hier en daar reeds zijn weggegraven. Daarom is er onverwijld herstelling noodig.

Ook is er nog zoo menig beginsel, waarnaar het leven op dit terrein zich nog niet geconformeerd heeft.

En zoolang er nog één van die beginselen zijn verwerkelijking niet heeft ontvangen in ons volksleven, heeft de anti-revolutionaire partij een speciale roeping.

Zoolang nog één van die beginselen wordt aangevallen, moet onze politiek principieel zijn.

Waar we het dan nooit zoóver zullen brengen, dat al onze politieke en sociale beginselen praktijk zijn geworden, dan zal onze politieke strijd altijd een beginselstrijd moeten zijn.

Vanzelf staat dit het „zaken-doen“ niet in den weg.

De Calvinist was nooit een droomer.

Meer dan iemand mag hij aanspraak maken op den naam van werkelijkheidsmensch.

Er zijn in de politiek zaken, die hij met menschen van allerhande richting kan afdoen.

Laat ik als voorbeeld noemen de doorleefde giro-narigheid.

De Calvinist zal niet zeggen: dit raakt niet rechtstreeks mijn beginsel, en daarom kan het mij niet schelen, hoe het afloopt.

Hij interesseert zich voor de drooglegging der Zuiderzee, voor aanleg van spoorwegen, voor verbetering van ziekenhuizen en wat al niet.

Maar dit verliest hij niet uit het oog: dat is ten slotte de spil van het politieke leven niet.

Het zijn de beginselen, die het politieke leven beheerschen.

Bij ons.

Ook bij anderen, al willen zij het dikwijls niet erkennen.

En nu schuilt in beginsel-vermoffeling geen heil.

Men redeneere niet: als ik mijn beginsel zorgvuldig in het een of ander voorstel verberg, dan slijken zij het van de overzijde wel.

Dat doen zij niet.

Zij ruiken uw beginsel door alles heen.

En daarom, open en rond voor het beginsel uitkomen, is de beste taktiek.

Doch wat alles afdoet: de eere van uw Koning eischt het.

Wij leven in een tijd, dat wij ons meer dan ooit op de beginselen moeten terugtrekken. Ook op de beginselen van ons staatkundig en maatschappelijk leven.

Wij drijven dit niet.

Maar wij worden er toe gedreven.

Laten wij het voorts maar eerlijk bekennen: ons

gesteld als de bewerk van de Acte van Navigatie (1651) en van den Eersten Engelschen Oorlog (1652—54), die een bijna onherstelbare schade toebrachten aan onze vrachtaart en onze positie ter zee? Toch was de beruchte Scheepvaartwet niet van Oliver en zag hij de „Dutch War“ (die begon een jaar voordat hij Protector werd) met leede oogen aan, omdat hij wenschte een samen-gaan met de Protestantische Republiek ter verdediging van het Protestantisme: ook dit heeft, dertig jaren na zijn dood, Dutch William in zijn plaats weten te bewerkstellingen, waardoor het bedreigde Protestantisme werd gered. Hoe ver zag die gewezen Engelsche heereboer toch!

Wat wij, als echte Oranjeklanten, nooit goed zetten kunnen, is, dat Cromwell datzelfde jonge Prinsje Willem III, dat voorbestemd was eens zijn roemruchte taak over te nemen, zoo heeft tegen-gestaan. Maar we moeten niet vergeten, dat de moeder van ons prinsje een dochter was van den onthoofden Karel I; dat 's Prinsjes Vader, Willem II, gedaan had wat hij kon om eerst Karel I, daarna diens zoon, den zich noemenden Karel II, te steunen; en dat deze „pretendent“ naar de Engelsche kroon, als Oom van den jongen Prins, licht door dezen zoon worden gesteund, als de Oranjevorst in de Vereenigde Nederlanden tot macht gekomen zou zijn.

VELDKAMP.

principiële leven is in de laatste decennien zeer verslapt. Niet alleen in de politiek, maar ook elders. Doch daarvan moeten we terugkeeren.

We moeten ons weer sterken in onzen God. Wij zien volstrekt niet voorbij, het vele goede, dat door onze mannen in den laatsten tijd werd bewerkt.

Onze Calvinisten hebben, om maar eens iets te noemen, gejuicht, toen minister Heemskerk zoo krachtig tegen „De Dageraad” partij koos.

Ook doorzien zij terdege het verband tusschen beginsel en sluitend budget. Of leert de Schrift niet: Zoo iemand de zijnen en voornamelijk zijn huisgenooten, niet verzorgt, die heeft het geloof verloochend en is erger dan een ongeloovige? (1 Tim. 5:8). En is dat mutatis mutandis ook niet van toepassing op de huishouding van den Staat? Van dit punt ware natuurlijk meer te zeggen. Doch dat is hier de plaats niet.

Allerminst mag ook van de beginselverslapping den ministers-geestverwanten een verwijt worden gemaakt. Zij zijn, zullen ze iets tot stand brengen, op samenwerking met anderen aangewezen. Een stembusprogram is nog geen kabinetsprogram.

De schuld ligt bij ons.

De liefde tot het beginsel was bij ons veelszins getaand.

En nu klinkt de inleiding van het Stembusprogram in onze ooren als liefelijk bazuingehuld.

Zij laat u niet in het onzekere, waar ze die beginselen zoekt.

Tegenover allen — en dat zijn er velen, ook onder christenen — die meenen, dat we met Gods Woord voor de Staatskunde niets of weinig kunnen uitrichten, spreekt zij uit, dat in het onveranderlijk Woord Gods juist zijn vervat de beginselen van Staatskundig beleid.

Tegenover alle zoeken en zich richten naar de ingeving van een oogenblik stelt zij een onwankelbare overtuiging, die haar wortelen heeft in Gods eeuwigen Raad.

Onze beginselen zijn niet in den schoolstrijd uitgeput.

We hebben er nog meer, nog veel meer, zooveel, dat wij ze niet opsommen kunnen.

Voor die beginselen moeten we naar de stembus trekken.

Voor die beginselen moeten we ons in den politieke strijd werpen.

Het beginsel vóór alles!

— Allemaal liberaal.

De — maar wij uit den lof van de „N. R. C.” zouden moeten opmaken — boven-geniale heer Dresselhuys heeft in de Tweede Kamer een geweldige verklaring afgelegd.

Deze verklaring komt in haar kern hierop neer, dat wij eigenlijk allemaal liberaal zijn.

Want het werk, dat niet-liberale ministeries hebben verricht, was niet anders dan uitvoering van de liberale gedachte.

Van zijn standpunt is het daarom onbegrijpelijk, dat hij als liberaal liberalen (al heeten zij officieel ook anders) gaat aanvallen.

Dat lijkt zoowat op een poging tot broedermoord. Het is haast misdadig.

En onverstandig ook.

Als anderen uw werk uitvoeren, dan krijgt gij uw tijd vrij, om de plannen voor een werk in voortgezette lijn te beramen.

Welk een verrukkelijke gedachte, dat die anderen weer klaar staan om zich ook voor dit werk te spannen.

De heer Dresselhuys zou een ideaal leventje kunnen hebben, wanneer hij gedurig de ministeries aanmoedigde: gaat zoo maar voort.

Om nu evenwel in een anderen toonaard te spreken.

De heer Dresselhuys ziet de dingen onderstoven.

Terecht sprak Groen van Prinsterer het uit, dat het liberalisme niet gelukt was de Christelijke grondslagen van ons staatkundig en maatschappelijk leven bloot te leggen en uit te breken.

Wel is er sinds Groen's dagen wat gebeurd.

De Christelijke grondslagen hebben hier en daar schade geleden, mede door de aanslagen van het liberalisme.

Maar over het geheel genomen liggen ze er nog.

Het liberalisme daarentegen heeft schipbreuk geleden.

De heer Dresselhuys zelf is een der weinige drenkelingen, die zich nog op wrakhout drijvende houdt.

Hoe lang zal hij als politiek man het nog maken?

— Allemaal demokraat.

Zoo teekende de heer Nolens in de Tweede Kamer zijn partijgenooten.

Weinigen onzer parlementsleden overtreffen hem in slimheid.

Hij hield een speech, waarmee hij na de verkiezingen alle kanten uit kan.

Het persoonlijk program, dat hij ontwikkelde, is in het geheel niet in strijd met de programs der andere koalitie-partijen. Hij bekende volmondig, dat hij met die partijen het liefst in zee zou gaan.

Toch sneed hij het tafellaken tusschen Troelstra en hem ook niet zienderoogen door. Als samenwerking met voornoemde partijen niet gelukte, dan

zou die misschien in andere richting worden gezocht. De heer Troelstra heeft nog een hoopje. Naar 't mij voorkomt niet meer dan een rookend pitje.

Men heeft vele commentaren op de rede van den heer Nolens gemaakt.

De een las er in een wenk voor de anti-revolutionairen: denk er om, als gij niet beter naar onze pijpen danst, dan ge gedaan hebt, keer ik mij van u af.

De ander dacht aan een democratischen lijnstok, waarmee hij zijn ontevreden partijgenooten, wien het niet democratisch genoeg gaat, trachtte te vangen.

In ieder geval zijn de vinkjes van St. Michael nog niet op den lijnstok nedergestreken.

Integendeel.

Een paar dagen na het fluiten: wij zijn allemaal demokraat, zijn ze nog verder het bosch ingevlogen.

Of de breuk in de R. K. Staatspartij te heelen is? Voor de voortzetting der koalitie is het te hopen.

— Uit een Staatsfonds?

Hier en daar wordt er een pleidooi voor gehouden, dat de familie van wijlen den heer Heijermans niet alleen door particulieren, maar ook uit een Staatsfonds zal worden gesteund.

Hooveel medelijden wij ook hebben met een onverzorgde weduwe en halve weezen en hoezeer wij de vraag, die gesteld werd, of dan het mislukken van 's heeren Heijermans ondernemingen voor een deel door den Staat mag worden gedragen, verklaarbaar achten, moet hier de kwestie toch onbevange onder de oogen worden gezien.

Zelf heeft de heer Heijermans, naar men lezen kan in „De Haagse Post”, in een interview met mevr. v. Italie—van Embden verklaard, dat er voor hem een scherpe tegenstelling bestond tusschen burgerlijke en socialistische kunst.

En al ging hij zelf niet zoover als „De Nieuwe Eeuw”, die betoogt, dat de kunst voor Heijermans slechts een middel was om anderen voor zijn levensovertuiging te winnen, toch gaf hij te verstaan, dat hij in zijn werk zijn levensovertuiging uitstortte.

Welnu, mag dan de Staat iemand, die revolutionair staat tegenover ons staatsleven en dat ook in zijn werken uitdrukt, die het gezag aantast, op deze wijze stansen?

Mag hij zijn weduwe stellen boven andere weduwen, omdat hij zich „verdienstelijk” voor het volk zou hebben gemaakt?

We zouden dat niet schrijven, indien er geen voorbeelden waren aan te wijzen, dat minister De Visser in dergelijke zaken wat al te rekkelijk is.

Ware het niet beter, dat de minister halt hield op het pad der Staatssubsidies in dezen?

De Staat steekt zich daardoor in een wespennest. Waarom kunnen zulke zaken niet worden overgelaten aan het particulier initiatief?

— Als de vos de passie preekt...

Geen warmer propagandisten voor algeheele ontwapening dan de Communisten.

Maar uit het gebeurde te Reval, waar communisten zich van het bestuur trachten meester te maken, terwijl Russische oorlogsschepen in de nabijheid voeren om de revolutie te ondersteunen, blijkt, dat het Communistische Rusland allesbehalve ontwapening voorstaat.

De opzet is doorzichtig.

Wanneer het het Communisme zou gelukken, om de verschillende landen van Europa voor de algeheele ontwapening te winnen, zou heel Europa bloot liggen voor het Russische Bolsjevisme.

Wie het dan ook voor de algeheele ontwapening opneemt, speelt in de kaart van het Bolsjevisme. Zeker, op het oogenblik is Rusland nog ver weg.

Maar het Bolsjevisme woont dicht bij uw deur.

— De Engelsch-Egyptische kwestie.

Mocht hij het verschijnen van ons vorig nummer zich iemand hebben afgevraagd of ik niet misgezien had, toen ik oordeelde, dat het oorlogsgevaar was geweken, de daarop gevolgde feiten zullen mij in zijn oog wel hebben gerehabiliteerd.

Zelfs de bezetting van het douanekantoor te Alexandrië is door Engeland opgeheven.

Wel gisten er nationalistische onlusten en heeft Zagloel geen heil gezocht in het nemen van vakantie en vertrek naar een Italiaansche of Fransche badplaats, maar zijn opvolger Ziwar heeft toch gecapituleerd en Engeland volkomen zijn zin gegeven.

Door velen wordt toegegeven, dat de Conservatieve Regeering in Engeland veel te ver is gegaan in zijn eischen.

Maar Frankrijk en Italië durven niet kikken.

Ligt niet het protocol van Genève te vergeefs te wachten op Engeland's naam?

Ook in Engeland zelf komt er verzet.

Maar wat zal dit uitwerken op een partij, die pas door de verkiezingen op het kussen is gebracht?

— Lloyd George leider.

De man, die naar het voor een paar jaar heette, als staatsman had afgedaan, is thans gekozen tot leider der Liberale Partij in Engeland.

Ware deze Partij haar glorieus verleden getrouw gebleven, men zou er veel van kunnen ver-

wachten met het oog op het imperialistische streven der Conservatieven.

Maar zij is vrijwel machteloos.

En met Lloyd George als leider, is zij er niet sterker op geworden.

De toevenaar van Wales werkt te veel met hocus pocus.

— Geen crisis.

Naar de bladen van dezen avond melden, zal de verwerping van de verhoogde subsidie aan de Vroedvrouwschool te Heerlen niet de aftreding van minister Aalberse ten gevolge hebben.

't Zou trouwens al te wonderlijk zijn geweest. HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Van en over Boeken.

II.

Allereerst moeten we in dit tweede artikel „Van en Over Boeken” noemen het tweede en laatste deel van Prof. Kalfs „Westeuropese Letterkunde”¹⁾.

Indertijd maakten we met dankbare waardeering melding van den eersten band van dit grootsch opgezette werk, juist na het plotseling overlijden van den Auteur. Daarbij uitten we de vrees, dat dit eerste deel tegelijk het laatste zou zijn, omdat wellicht niemand zou gevonden worden, bereid en bekwaam om naar de geweldige conceptie van dit werk de voortzetting op zich te nemen. Eensdeels is deze vrees bewaarheid, want het voorbericht van dit tweede stuk zegt het met nagenoeg dezelfde woorden. Maar aan dan anderen kant is toch de gedachte voorbarig geweest, dat op het eerste deel geen tweede meer volgen zou, want de zoon van den overledene, Dr. G. Kalf Jr., vond, vrijwel voltooid en eigenlijk geheel persklaar, de copie voor het volgende deel op het schrijfbureau van zijn vader en aanstonds stond hij hem het besluit vast, „deze ten minste nog uit te geven”. Met bekwaam spoed heeft hij dit voornemen ten uitvoer gebracht en zoo verscheen nog een tweede deel, waar we niets meer hadden verwacht.

Handelend over een zeer belangrijk hoofdstuk der literatuurgeschiedenis, „Hervorming en Renaissance”, stroomingen, die juist door hun internationaal karakter van zooveel gewicht zijn geweest, is dit vervolgdeel, dat naar den opzet van het werk die algemeene ontwikkelingslijnen aangeeft, van bijzondere waarde. En het is een reden tot dankbare vreugde, dat de Auteurs dit gedeelte van zijn stof nog heeft kunnen bewerken, en de zeer omvangrijke studie, die hij daartoe had gedaan, nog heeft kunnen vastleggen. Ieder van onze lezers, die wel eens zich bezig houdt met de beoefening der literatuurhistorie weet, hoe juist ten aanzien van deze periode het onderzoek der vaderlandsche letterkunde onmiddellijk naar de buitenlandse literatuur voert en hoe moeilijk het is, dan de verbindende draden te vinden en de juiste punten van aanknooping te ontdekken. De menigvuldige factoren, waarmee we rekenen moeten om eenig algemeen beeld te construeeren, verhoudingen van tijd, plaats, ontwikkeling, gebeuren, mentaliteit, cultuur-stadium en zooveel meer, maken zulk een onderzoek al te omvangrijk, eischen ook te veel detail-studie, dan dat men het behoorlijk zou kunnen volbrengen. Prof. Kalf echter, met z'n veertig jaren wetenschappelijke arbeid achter zich, z'n breede oriëntering over het gansche terrein der literatuur, z'n door ervaring en kennis gescherpte kijk op tijden en toestanden, was de man, die tot zoodanig werk geschikt was en — wat even onmisbare voorwaarde is — er den lust toe had. En, nog eens, het is reden tot dankbare vreugde, dat deze zoo betekenisvolle studie niet in voor een ander onbegrijpelijke aantekeningen en brokstukken is te loor gegaan.

We begroeten daarom dit tweede deel met de plicht, die aan het posthume werk van een geleerde als Kalf toekomt, ongetwijfeld, maar niet minder met bijzondere ingenomenheid om den inhoud zelf. En de bewerk, Dr. Kalf Jr., moge er van verzekerd zijn, dat z'n arbeid, die hem vooral uit hoofde van de omstandigheden zwaar gevallen zal zijn, van groote waarde is geweest, ook op andere gronden dan die van plicht voor den overledene.

Het is in ons verband niet mogelijk een breede bespreking van het boek zelf te geven. Weer geldt, wat ik van het eerste deel opmerkte, degenen, voor wie dit boek is bestemd, hebben aan de uitvoerigste bespreking toch niet genoeg, maar willen een schat, als die hun hier geboden wordt, in z'n geheel bezitten. Dat hier inderdaad van een schat gesproken kan worden, moge blijken uit een korte aanduiding van den inhoud. Hoofdstuk I. „Over Hervorming en Tegehervorming”, omvat drie onderdeelen: (elk weer in kleine stukken gesplitst) Het Nieuwe Geloof, Het Oude Geloof, Christendom en Renaissance; hfdst II. „De Renaissance”, behandelt: het epos, het proza, de lyriek, het drama; hfdst. III. „Letterkundige stroomingen” spreekt over: de pastorale en het burleske, euphuïsme,

marinisme, zien hoe in natuur naas dor schema hoe dit bo brengt van waardij. Wa is hier sam ijke methos listische gav levend gehe als betoeken maar eens t en men za inderdaad e risch en a behandeld.

Zij on leiding moe deren, kum nog voortre volle en ve deding bes

Dr Kalf voegd een vader. De een dankb opgehoudv graaf niet zelf voor i heeft leeret niet geheel moest wor zoeken nar omdat me arbeid uitg

Zoo aan erfenis, dan ontvangen arbeid var voor land nagedachte

Ina Boudier

Wat bov heid typee dat op ied in 'algem kunst, 'tis schoonheid ken uit z' verschillen Het altp flakker is door de v de meest l thema het het in „H sem”, „De Deze sterl beid tot e geschieden kunst. En, telijke lev tie ook vo ze, in den een ongez van de ar en levens

„De Str genre. He het beden van notal schippsel v ieder van secretaris desillusie, vorm en groot, eve ook in de kleinen b den achte an naar l van de ke de verho kwaadspr is het ha het leven neming, t

Zoo is van Ina l treffelijke zelfden t beid. Het geeft, m zonder n die van tot uw zi maar Ina kan geva

Nietten kunst, on van echt nog altijd schrijvers nieuw.

¹⁾ Uitg. J. B. Wolters' Uitgeversmaatschappij, Groningen.